Rok XIV. — Nr. 9. Wrzesień 1906.

ECHO Z AFRYKI

Pismo miesięczne illustrowane
dla popierania misyj katolickich
w Afryce.

Wydawca:
SODALICYA Sw. PIOTRA KLAWERA.

Administracya:
Kraków, ul. Św. Anny 4.

Prenumerata roczna:
kor. 1·50; mk. 1·20; rs. 1.

ECHO Z AFRYKI, katolickie miesięczne pismo illustrowane dla popierania misyj katolickich w Afryce, wychodzi w polskim, niemieckim, włoskim, francuskim, czeskim i słoweńskim języku. — Cena rocznie z pocztą w Austryi 1 kor. 50 hal.; w Niemczech 1 mk. 20 f.; w Rosyi 1 rb.

ADRESY dla przesyłania prenumeraty i ofiar:

Kraków: ul. św. Anny 4. (Administracya „Echa z Afryki").

Warszawa: Redakcya „Przeglądu Katolickiego", Krakowskie Przedmieście 58. — Pan Rokicki przy kościele śś. Piotra i Pawła na Koszykach.

Poznań: Plac Królewski 6a. P. Elżbieta Stablewska. „Księgarnia św. Wojciecha", ul. św. Marcina 69.

Gniezno: Księgarnia p. Wiśniewskiego, ul. Tumska 2.

Toruń: Pani Doktorowa Schuman, Klinika (Werderstr. 2).

Chełmno: (Prusy Zachodnie) X. K. Dominik.

Pelplin: (Prusy Zachodnie) P. Kamilla Czarlińska.

Ofiary można też przesyłać wprost do generalnej kierowniczki Sodalicyi św. Piotra Klawera, hr. Maryi Teresy *Ledóchowskiej*, **Roma**, via dell' Olmata, 16.

Treść 9-go (wrześniowego) numeru: Misya św. Franciszka Ksawerego w Lambaréné, przez O. J. Dubrouillet, C. S. Sp., — Korespondencya misyjna: Wik. ap. Sudanu francuskiego (Segou, list H. Bazin'a, wik. ap.); pref. ap Kwango, (Kimpako. list. X. J. Markiewicza T. J.); pref. ap. Wyższego Nigru (Assaba, list O. Ig. Hummel'a). — Drobne wiadomości misyjne. — Kronika Sodalicyi św. Piotra Klawera: Rzym, Tryest, Praga, Steyr, Salzburg, Monachium, Wiedeń — Odcinek: Z dziedziny uczuć misyonarza. — Illustracya: Matka Boska Dobrej Rady, dom macierzysty Sodalicyi św. Piotra Klawera, Rzym, via dell' Olmata 16, (widok od strony ogrodu i od frontu).

ADRESY SODALICYI Św. PIOTRA KLAWERA.

Domy: Roma (Rzym), via dell' Olmata, 16. — **Salzburg**, Dreifaltigkeitsg. 12.

Filie: Kraków, ul. Świętej Anny 4. — **Wiedeń**, I. Bäckerstrasse 20. — **Triest**, via Fontanone 4. — **Medyolan**, via Broletto 20. — **Insbruk**, Universitätstrasse 24. — **Praga** IV—33. — **Bozen**, Obstmarkt 16. — **Wrocław**, Hirschstr. 33. — **Monachium**, Türkenstr. 15/II. — **Paryż**, (VI) 31, rue d'Assas. — **Zug** (Szwajcarya), St. Oswaldsg. 15.

Nadesłane datki.

(od 1 czerwca do 1 lipca 1906 r.).

Na misye afrykańskie: p. M. Betowski 6 mk. 15 fen.; Antoni i Ernestyna 40 h.; przez p. O. Staniewicz po ś. p. jej stryju 51 rb.; C. S. M. 15 rb.; p. Godzik 20 h.; ks. Pajewski 50 kor.; hr. Er. Ledóchowska 10 kor.; p. Wł. Szutkowski 1 rb.; p. Zofia J. 1 rb.; p. Fr. Szlachcic 10 mk.; p. W. Perowa od członków Róży w Polance 3 kor. 40 hal.; ks. Bikszys 6 rb.; ks. J. Smolka 10 kor.; p. A. K. 2 kor.; pp. Starczewskie 2 kor. 42 hal.; ks. S. R. 48 rb. 75 kop.; hr. Ignacy i Paula Ledóchowscy 10 kor.; p. O. Zytnik 10 kor.; p. Mauerowa 10 kor.; bezimiennie 15 fen., 53 hal.; p. J. Dworakowski 2 rb. 50 kop.; p. R. Reinbold od kilku osób 4 mk. 70 fen.; przez p. Z. Sławińską: N. N. 1 lir 15 cn. = 1 kor. 10 hal.; za chustkę wełnianą 10 kor., za obrazki 2 kor. 70 hal., 20 fen.; bezimiennie 6 kor.; przez ks. K. Łubiańca 4 rb. 86 kop.; przez Msgra Skirmunta: X. Biskup z Samogicyi 32 lir. = 12 rb.; p. S. Szwedo 23 rb.; przez p. S. Szwedo: p. A. Jabłońska 6 rb., p. Rejchard 1 rb.; przez p. Ostaszewską zebrane 12 rb. 85 kop.

Na Msze św. *): p. Al. Batko 1 rb.; p. Dębicki 1 rb.; p. Fr. Kramer 2 mk; przez ks. N.: p. Schodowska 5 rb.; ks. N. 190 rb.; M. S. 2 kor.; p. Lipczyńska 3 rb.; p. A. Perowna 8 kor.; ks. Bikszys 26 rb.; przez p. W. Bielakównę: p. Pilch 120 kor.; przez p. A. Aleksandrowicz: p. Ihnatowicz 1 rb., p. F. Hołowacz 1 rb., p. Z. Chackiewicz 1 rb.; przez p. W. Ostaszewską: p. K. Lichomska 3 rb., p. A. Szrejer 1 rb., p. Wł. Stasiulewski 1 rb., p. Kłak 1 rb.; N. N. z Opatowa 6 rb.; pp. Ksawera i Maryanna 1 rb.; p. Fr. Staier 11 mk.; przez p. Bielakównę: 10 mk, N. N. 2 mk.; p. Chmyzowski 1 rb.; p. J. Kotzian 2 mk.; ks. Tarwid 225 rb.; p. P. Załuski 1 rb.; ks. N. 165 rb.; p. St. Burnejko 2 rb.; przez p. M. Łukaszewicz: p. E. F. 1 rb., p. Jurewicz 1 rb., p. Kołyszejko 3 rb.; p. A. Pieńkowska 4 kor.; hr. J. Butler 28 rb; p. A. Ginejtis 2 rb.; przez p. J. Wilamowicza 2 rb.

Dla dotkniętych głodem w Afryce: p. Potworowska 2 kor.; przez p. Schipetzkiego: rodzina pp. Murgallich 3 mk., rodzina pp. Krafczyk 3 mk., rodzina pp. Golner 5 mk., p. Waliczek 20 fen., pp. Krafczyk 6 mk., pp. Schipetzcy 5 mk., rodzina pp. Banik 2 mk., rodzina pp. Dudek 3 mk., p. J. Schikowska 50 fen., p. J. Piechotta 50 fen, rodzina pp. Kalus 50 fen., rodzina pp. Widera 1 mk., p. W. Pypetz 1 mk., p. A. Moj 1 mk., p. J. Moj 2 mk., rodzina pp. Strugalla 3 mk., rodzina pp. Kuznik 1 mk., p. M. Sieroń 2 mk., p. Modelnik 1 mk., p. Zip 80 fen., p. K. Jarosch 50 fen., p. P. Schymczyk 20 fen., p. J. Muschioł 1 m., rodzina pp. Nifka 1 mk., rodzina pp. Hajduga 3 mk., p. L. Kaisser 1 mk., rodzina pp. Smarzoch 1 mk., rodzina pp. Kucharz 1 mk.; przez ks. Muchę: p. Fr. Czyszczan 4 kor.; przez p. Czasznicką: M. Z. 5 rb.; przez jen. Zadarnowską: p. Gruntowska 50 kop.; przez p. Bielak: p. J. Płaczek 1 kor., p. K. Płaczek 1 kor., p. J. Pilch 1 kor., p. F. Pilch 40 hal.; p. Al. Batko 5 rb.; przez p. Kołodziejczyka: p. W. Grzebulski 1 rb., p. K. Kowalcik 50 kop., p. P. Dziurba 10 kop., p. W. Palecki 30 kop., p. W. Fedorowicz 50 kop.; p. Łukasiewicz 1 rb., p. J. Zabłocki 50 kop., p. J. Tromiński 20 kop., p. J. Wrona 30 kop., p. Ł. Fedorowicz 50 kop., p. Nizińska 20 kop, p. Puchała 15 kop., p. Wiczyński 30 kop., p. Domska 20 kop., p. St. Kołodziejczyk 1 rb., p. Sz. Kołodziejczyk 50 kop., p. Wł. Dembicki 50 kop., p. A. Kołodziejczyk 25 kop, p. Samonik 30 kop.; przez p. E. Kokar: p. M. Arnican 1 rb. 50 kop., p. M. Kupcza 1 rb. 30 kop., p. T. Borbal 1 rb., p. U. Greislia 50 kop., p. E. Eiduk 50 kop., p. A. Stafecka 50 kop., p. A. Szekel 1 rb., p. R. Borkowska 1 rb., p. Z. Borkowska 1 rb, p. E. Kokar 60 kop, p. J. Borowska 1 rb.; przez p. Androscha: p. K. Lesnik 1 mk., p. Jad. Kurcok 1 mk., p. Jakób Kurcok 1 mk. 50 fen., p. J. Kurcok 50 fen., p. E. Jaworska 1 mk.; przez p. J. Młyńca: p. J. Walaszek 50 hal., p. S. Schabowski 20 hal., p. M. Mazur 20 hal., p. K. Blondek 20 hal., p. Wł. Stec 20 hal., p. F. Mazur 40 hal., p. Z. Szkodziński 40 hal., p. J. Stec 1 kor., p. St. Sorys 40 hal., p. W. Hudyka 20 hal., p. J. Wrona 10 hal., p. J. Hadas 40 hal., p. Piotr 20 hal., p. M. Młyńcówna 20 hal., p. T. Marnikowa 20 hal., p. J. Mazurówna 40 h., p. K. Wantuch 20 h., p. W. Mazur 20 h., N. N. 30 hal., p. R. Różowska 40 h., p. M. Wróblówna 40 h., p. Z. Kucharzyk 1 kor., p. K. Pinderówna 40 hal., p. T. Gawlik 20 hal., p. A. Mazur 2 kor., M. Mazur 30 hal., p. M. Wojtanowska 1 kor., p. J. Młyńcówna 40 hal., p. W. Schabowska 1 kor.; zebrane przez p. W. Dutkę: p. W. Krogulski 1 kor., p. J. Ankiewicz 1 kor., p. J. Bator 40 hal., p. J. Dobrzański 30 hal., p. Ankiewicz 30 hal., p. A. Foltyński 20 hal., A. F. 20 hal., H. S. 20 hal., M. M. 20 hal., Y. Z. 20 hal., A. K. 10 hal., Wiktusia N. 20 hal., p. Sorys 10 hal., p. Prokola 10 hal., p. Tarnecki 10 hal., p. Stanczykiewicz 10 h., p. J. Młyniec 50 h., p. W. Czornik 2 kor., p. M. Świątek 12 hal., p. Z. Żurkowa 20 hal., p. E. Frysztak 1 kor., p. J. Pisz 1 kor., p. Fl. Gucwa 40 h., p. J. Galus 1 kor., p. K. Słowik 40 h., p. K. Więcek 40 hal.; zebrane przez p. Wł. Płachnę: p. Płachno 30 hal., p. Wacławski 40 h., p. Jaworski 20 hal., p. Litwiński 20 hal., p. Baran 20 hal., p. L. Kaniewski 80 h., p. P. Mazur 40 hal., p. J. Wójcik 30 hal., p. Szarek 20 hal., p. Z. Słowik 10 hal., p. T. Zarychta 20 hal., N. N. 20 hal., p. Kaniewska 20 hal., p. K. Zarychta 20 hal.,

---

*) UWAGA. Upraszamy Dobroczyńców naszych o **nie** nadsyłanie **Mszy św. Gregoryańskich**, lub z **oznaczoną datą**, gdyż zobowiązań takich od misyonarzy afrykańskich wymagać **nie** możemy.

Sodalicya św. Piotra Klawera.

N. N. 1 kor.; zebrane przez p. J. Faustową z Chwaliszewa 10 mk.; przez p. A. Gawrońską: pp. P. Goeltz i E. Lisowska 1 mk. 50 fen., p. W. Knafl., P. B. Sz. 1 mk. 70 fen., pp. P. A. P. Piel. 1 mk. 20 fen., pp. W. D. N. N. A. Szulcze 70 fen., p. M. Porzadna, J. G. St. K. 60 fen., P. Z. Izydorek, A. U. 80 fen., p. Marchlewska, S. P. 35 fen., p. E. Krysiewicz 50 fen., J. L., F. F., A. G. 1 mk. 35 fen., pp. J. F. Grabowskie 1 mk.; przez p. W. Knaflewską 4 mk. 10 fen., p. K. Boruska 1 mk. 10 fen., p. M. Maślanka 50 fen., p. R. Schmidt 1 mk, pp. A. R Urbańskie 25 fen., p. K. Stawna 1 mk., pp. Salata i Niedzielska 1 mk., pp. Cichowlas i Rydlewska 75 fen, p. Barcikowska 50 fen., dzieci z ochronki św. Wojciecha 1 mk., A. Z., A. K. W., St. Wy. 1 mk., M. D. i p. Jamroziak 40 fen., M. K., A. P. i p. Andrzejewska 1 mk., p. Borowicz 1 mk., p. Z. Kühn 1 mk., p. A. Antoniewicz 2 mk., F. A. 1 mk., p. Sbierska 1 mk., N. N. 50 fen., p. Górska 50 fen., p. Palczold 50 fen., W. S. 50 fen.; pp. E. i M. Gelz 2 mk., p. M. Gałęcka 1 mk., p. Kołodziejczak 1 mk., p. St. Biskup 1 mk., p. J. Boińska 1 mk., p. Wojciechowska 1 mk., p. Majchrzak 1 mk., p. P. Dawiedzyńska 2 mk., p. Szymańska 50 fen., p. M. Biederman 50 fen., p. Pilarczyk 50 fen., N. N. i p. E. Lisowska 1 mk. 50 fen., p. Szczepaniak 50 fen.; przez p. St. Leksowskiego: p. Haikiewiczowa 10 kop., p. J. Grymański 50 kop., p. Iskra 20 kop., p. Nowicki 20 kop., p. Wiltos 20 kop, p. Puzyński 20 kop., p. St. Magierski 10 kop., p. J. Magierski 20 kop., p. Berens 5 kop., p. Senk 20 kop., p. Derniewiecki 10 kop., p. Lorek 20 kop., p. S. Puk 25 kop., p. J. Liszka 20 kop., p. Mazurowa 20 kop., p. Fr. Fryc 15 kop., p. Dzięcioł 5 kop., p. Zając 20 kop., p. Pukowski 15 kop., p. Hourek 20 kop., p. Massalski 30 kop., p. Chmielewski 20 kop., p. Piętka 15 kop., p. Ziętek 15 kop., p. K. Kubiczek 20 kop., p. W. Kubiczek 20 kop., p. Kulawik 10 kop., p. Kuc 5 kop., p. Bogucka 10 kop., p. S. Leksowski 30 kop., p. Macek 10 kop., p. Bielewicz 15 kop, p. Lakomik 5 kop., p. Jasica 10 kop., J. K. ze Sławkowa 2 rb. 50 kop., R. M. 10 kop., p. Palczyk 10 kop., p. Majchczak 30 kop., p. Satal 15 kop., p. Kaczmuryk 20 kop., p. M. Kuc 40 kop., p. Zychowski 20 kop., p. Kowalska 15 kop., p. Blatkeberk 10 kop., p. Wódkowski 35 kop., p. Cywiński 30 kop., bezimiennie 5 kop., p. Jędrusik 20 kop., p. Błaziczek 10 kop., p. Urmanik 25 kop., p. Cieniak 25 kop., p. Ordon 10 kop., p. Nowicki 20 kop., p. Kasprzyk 20 kop., p. Tanosis 10 kop., p. Szubert 15 kop., p. Byczyński 15 kop., p. Kmieć 20 kop., p. Zakrzewski 30 kop., p. Lektocz 15 kop., p. Kolski 25 kop.; przez p. Oskólską: L. S. 3 rb., S. O. 5 rb.; przez p. M. Wasilewską 5 rb.; przez p. J. Kaszczuka: p. W. Marczak 2 rb., p. J. Kaszczuk 1 rb, p. W. Kowalski 1 rb. 20 kop., p. L. Nowicki 20 kop., p. K. Turkiewicz 20 kop., p. Blizniarkiewicz 20 kop., p. Podhoradecka 30 kop., p. Naleszkiewicz 50 kop., p. Białobrzeska 1 rb., p. A. T. 30 kop., p. Lubczyński 50 kop., p. F. Srzedziński 2 rb. 40 kop., p. M. Czuchlewski 20 kop.; przez Msgra Sikorę: p. M. Walica 1 kor. 20 hal., p. M. Kałuża 80 hal., p. M. Kuz 50 hal., p. A. Szmyrna 50 hal., ks. Sikora 1 kor.; przez p. M. Lipczyńską: p. Zakrzewska 1 rb., p. E. Pietkiewicz 5 rb., p. Osmołowska 15 kop., p. Chalecka 30 kop, p. M. Lipczyńska 3 rb, A. J. 10 kop., p. Rodziewicz 10 kop., p. Połubińska 50 kop., p. K. Jarmołowicz 50 kop., p. W. Jarmołowicz 50 kop., M. K. 20 kop., p. Ruduszger 50 kop., p. Hejbowicz 50 kop., J. K. 20 kop., p. Kułak 1 rb., p. Narkiewicz 1 rb., p. Krukolewska 50 kop., p. P. Szkultecki 20 kop., P. P. 2 rb., p. Ożarowski 25 kop., p. J. Szkultecki 15 kop., p. Ingielewicz 15 kop., p. A. Ożarowska 25 kop., p. A. Szkultecka 25 kop., Władzio L. 1 rb., bezimiennie 70 kop.; hrabina E. O'Rourke 6 kor.; przez p. Westfalewicz zebrane 4 kor.; przez ks. W. Olszewskiego: zebrane w parafii D. 42 mk. 54 fen.; p. A. Perówna 60 hal.; socyalistyczne koło katolików z K. 3 kor. 50 hal.; przez p. J. Dolińską: p. St. Lipień 5 rb., p. J. Kaczyńska 1 rb., p. Z. Ponar 1 rb., pp. Popówna i Borowska 1 rb., p. J. Rakowska 1 rb., p. Kasperowicz 1 rb. 55 kop, pp. Rowa i Pilzówna 2 rb. 84 kop., p. Benisławska 50 kop., p. A. Arejsz 1 rb., zbiorowo 3 rb. 11 kop., pp. Dolińscy 1 rb.; zebrane przez ks. Bikszysa: p. Jarosz 1 rb., p. Skucz 25 kop., p. Charłasz 50 kop., p. P. Skucz 25 kop., p. Miejkszan 25 kop., p. Malinowska 25 kop., p. Zuk 25 kop., p. Donga 25 kop., p. Adzelewicz 25 kop., p. P. Miejkszan 25 kop., p. J. Bralisz 25 kop., p. Ad. Bralisz 25 kop., p. Anast. Miejkszan 25 kop, p. An. Miejkszan 25 kop., p. Z. Miejkszan 25 kop., p. An. Bralisz 25 kop., p. A. Ożywczyn 25 kop., p. A. Bralisz 25 kop., p. B. Pundor 25 kop., p. S. Adzelewicz 25 kop., p. M. Dołgilewicz 1 rb., p. A. Singirska 50 kop.,

Klisza Sodalicyi św. Piotra Klawera.

MATKA BOSKA DOBREJ RADY

(WIDOK OD STRONY OGRODU)

Dom macierzysty Sodalicyi św. Piotra Klavera, Rzym, via dell' Olmata 16.

Rok XIV. — Nr. 9. Wrzesień 1906.

Św. Piotrze Klawerze, Apostole murzynów, módl się za nich i za nasze dzieło!

Echo z Afryki.

Błogosławione przez Ich Świątobliwości Leona XIII i Piusa X.

Administracya: Kraków, ul. Św. Anny, 4.

Prenumerata roczna: K. 1·50; M. 1·20; R. 1.

W pierwszy wtorek każdego miesiąca odprawia się za żyjących i zmarłych prenumeratorów „Echa“ przez jednego z XX. Misyonarzy w Afryce Msza św. cicha.

MISYA Św. FRANCISZKA KSAWEREGO W LAMBARÉNÉ.

(Ojcowie od Ducha Świętego).

I.

Ewangelia u Fangów w krainie Ogowe.

Od chwili założenia misyi św. Franciszka Ksawerego pomiędzy rokiem 1878 a 1880, pierwsi misyonarze mieli do czynienia z kilkoma zupełnie odrębnemi rasami. Z jednej strony były to rasy, mówiące językiem pongue, z drugiej zaś Fangowie, czyli Pahuini, przybyli do Ogowe dopiero w ostatnich niemal dziesiątkach ubiegłego stulecia, a jednak już potężni.

Założyciele nowej misyi, zmuszeni walczyć z rozmaitemi trudnościami, nie mogli ewangelizować wielu ludzi odrazu, byłoby to bowiem rozproszeniem sił, które pocieszającego nie wydały wyniku. To też pierwsze usiłowania misyonarzy miały głównie na celu nawrócenie Galwasów, chociaż i Fangowie nie zostali zupełnie pominięci. W szkołach też naszych, obok Galwasów, kształciło się wielu Pahuinów, z których kilku oddaje już obecnie misyonarzom nieocenione usługi, jako katechiści, pracując nad nawracaniem swych rodaków.

Rasa galwaska, która przed dwudziestu pięciu laty liczyła około 20.000 przedstawicieli, ma ich obecnie zaledwie kilka tysięcy. Wśród niej liczymy 2.000 katolików, około 800 protestantów i przeszło 2000 pogan. Jest ona jakby skazaną na wymarcie.

Rasę Fangów, liczącą kilka milionów ludzi, reprezentuje w powiecie Lambaréné ludność, która, podług administracyjnych wykazów, składa się z 70.000 osób; cyfra ta jednak być musi daleko niższą, niż w rzeczywistości.

Ponieważ Galwasi znikają coraz bardziej z widowni, a miejsce ich stopniowo zajmują Pahuini, tym ostatnim więc misyonarze musieli poświęcić swe prace.

II.

Pierwsi katechiści u Fangów. — Trudności.

Przed dwudziestu laty, W. O. Lejeune, ówczesny przełożony misyi w Lambaréné, wysłał do Pahuinów pierwszych swych katechistów. Obok nader pocieszających wyników nie zabrakło dotkliwych prób i cierpień, dzieło zaś rozkrzewiania prawdziwej wiary powolnym posuwało się krokiem. Fangowie z Ogowe nie byli jeszcze wówczas takimi, jakimi są obecnie, pojedyńcze plemiona prawie ciągle toczyły z sobą wojny i zasady prawdziwej religii z wielką trudnością rozpowszechniały się wśród tych ludzi, którzy za jedyną władzę własną tylko uznawali wolę. Sami nawet misyonarze musieli nieraz wycierpieć niemało z powodu złej woli, lub szyderczego usposobienia swych parafian. Kłótliwi i burzliwi ludożercy pahuińscy niełatwo przyswajali sobie pojęcie o obowiązkach chrześcijańskiej cywilizacyi; wynikało stąd wiele niemiłych, a nawet tragicznych zatargów, które paraliżowały na czas pewien, a nawet zatrzymywały nieraz zupełnie postępy ewangelizacyi. Zdarzało się niekiedy, że pirogi katachistów i ich dzieci, płynących do misyi, bywały zatrzymywane przez nieprzyjacielskie plemiona, nie mogące zrozumieć tej prostej zasady, że wszystko, co należy do misyi, powinno być dla nich nietykalnem. Innym znowu razem dzieci z naszej szkoły, zapragnąwszy nagle niczem nieograniczonej wolności, uciekły w nocy i wpadły w ręce ludożerców, którzy je schwytali i zamordowali wprzód, niż zdołano pośpieszyć im na pomoc. Pomimo szybkiego wymiaru kary, pociągało to za sobą rozmaite smutne następstwa dla biednych misyonarzy.

Ze strony dzieci najwięcej sprawia misyi kłopotu ich niepohamowane i nierozsądne zamiłowanie wolności, skłaniające je corocznie do prawdziwej emigracyi. Słusznie możnaby je nazwać przelotnymi ptakami, które przybywają do nas z pierwszym deszczem, a następnie starają się uciec, skoro tylko sucha pora roku się rozpocznie. Niejedno dziecię ucieka dziesięć razy ze wszystkiem, co posiada, i dziesięć razy wraca, aż dopóki nie zostanie ochrzczonem i nie przystąpi do pierwszej Komunii św. Wprawdzie każdy chłopak zgadza się spędzić cały rok w misyi, lecz dłuższy pobyt już mu się sprzykrzy; jeżeli więc dadzą mu wakacye, to je przedłuża do nieskończoności, jeżeli zaś ich nie dadzą, to sam je sobie zdobywa. Jest to jedna z największych przeszkód do rozwoju ewangelizacyi. Istniała ona dawniej, istnieje obecnie i należy się obawiać, że zawsze istnieć będzie, i to nietylko u Pahuinów, ale i u całej tutejszej murzyńskiej ludności.

III.

Teraźniejsza ewangelizacya Fangów. — Poszczególne gałęzie pracy misyjnej. Pierwsze wyniki. — Małżeństwa.

W chwili obecnej w Lambaréné ewangelizacya Pahuinów taką samą jak ewangelizacya Galwasów, jeżeli nawet nie większą, odgrywa rolę. Szkoła nasza liczy bardzo wiele dzieci pahuińskich, katechiści zaś uczą przeszło 300 katechumenów, małych i dorosłych, nie rachując licznych nawracających się dopiero krajowców, którzy mniej lub więcej regularnie uczęszczają na lekce katechizmu.

Od roku 1895 utrzymujemy wśród Fangów znaczną ilość katechistów. W r. 1897 powstała na terrytoryum pahuińskiem misya św. Michała w N'Dżole i oba brzegi rzeki Ogowe są zajęte na całej przestrzeni, dokąd ta rzeka jest spławną i posterunki naszych katechistów dochodzą aż do granic obu misyj. Wszystkie te posterunki bywają zwiedzane przez misyonarzy po siedm lub ośm razy w ciągu każdego roku. Toż samo rzec można o brzegach Niższego Ogowe i sąsiednich jezior, gdzie Pahuini zastąpili stopniowo Galwasów, aż do Remboe, na drodze, którą emigracya pahuińska posuwa się z głębi kraju, oraz aż do misyi św. Pawła w Donghili nad rzeką Komo.

Celem, w jakim misyonarze wysyłają katechistów jest to, ażeby dali oni swym rodakom pewne pojęcie o misyi, zbierali dokoła siebie dziatwę i uczyli ją najważniejszych prawd religijnych, tudzież początków francuskiego języka, i cywilizując ją stopniowo, przygotowywali do szkoły misyjnej. Nadto istnieje jeszcze trzeci cel ich działalności, a mianowicie udzielanie Chrztu św. umierającym, do których misyonarze dotrzećby nie mogli.

Trzy powyższe cele prawie zawsze zostają osiągnięte, chociaż niekiedy w sposób, pozostawiający wiele do życzenia. Wogóle jednak nie możemy się uskarżać na tych naszych pomocników krajowców, ani na otrzymywane przez nich wyniki. Niektórzy z nich wielką nawet okazują gorliwość. Niejeden katechista potrafi skupić dokoła siebie około 40 dzieci, które po upływie roku umieją modlitwy i katechizm daleko lepiej od wielu europejskich chrześcijan. Jeden z nich przygotował odrazu do Chrztu św. dwunastu dorosłych krajowców, a między nimi dwie małżeńskie pary, co ze względu na pojęcia Pahuinów o rodzinie i małżeństwie, było wielkiem z jego strony zwycięstwem. W roku ubiegłym, podczas uroczystości Bożego Narodzenia, około 150 dzieci i przeszło 100 dorosłych towarzyszyło przybyłym do misyi katechistom, dwunastu zaś najpilniejszych i najbardziej oświeconych w wierze krajowców, otrzymało wówczas Chrzest św.

We wsiach, najbardziej zbliżonych do misyi, prąd religijny jest coraz bardziej pocieszającym i każdej niedzieli znaczna ilość katechumenów poczytuje sobie za zaszczyt, że może wziąść udział w naszem nabożeństwie.

Do szkoły Sióstr w roku ubiegłym zgłosiło się także kilkanaście pahuińskich dziewcząt i jeżeli ilość ich stopniowo będzie wzrastała, to

możemy się spodziewać na przyszłość pokaźnej cyfry małżeństw chrześcijańskich.

Małżeństwo! oto największa trudność, która nierychło da się usunąć, Fang bowiem jest przedewszystkiem zwolennikiem wielożeństwa, dotąd zaś ani w dziedzinie administracyi, ani po za nią, nie zrobiono nic zgoła, aby zaradzić temu stanowi rzeczy. Przeciwnie kupcy starają się nawet utrzymać poligamię i inne naganne zwyczaje, sprzyjające ich interesom.

U Pahuinów wszystkie niemal kobiety są własnością starców i uważane bywają za przedmiot, przechodzący drogą spadku od jednego właściciela do drugiego. Ponieważ zaś posag wynosi sporą kwotę od 1.200 do 1.500 franków, nie każdy przeto młodzieniec, pragnący się ożenić, może sobie pozwolić na ten zbytek. Stąd wynika naturalnie mnóstwo nieszczęść, nadużyć i zatargów. Religia tylko może zmienić tak opłakany stan rzeczy, ponieważ zaś nawracanie dorosłych wielkie przedstawia trudności i dopiero na łożu śmiertelnem zwykle się dokonywa, trzeba więc jeszcze kilku pokoleń, oby obecne stosunki zupełnej uległy zmianie. Pobłogosławiliśmy już wprawdzie kilka małżeństw, ale są to tylko wyjątki. Naukowe nasze zakłady, jak również działalność katechistów przyczynić się może do przyśpieszenia zwycięstwa chrześcijańskiej moralności nad pogańskimi występkami.

Wszyscy jednak katechiści, choćby pracujący z największem poświęceniem i zaparciem się siebie, muszą żyć, utrzymanie zaś ich tak wielką wytwarza lukę w ubogim naszym budżecie, że mimowoli na suwa się nam pytanie, czy nie będziemy musieli zwinąć ich dotychczasowych posterunków, nie marząc już nawet o zakładaniu nowych. Stowarzyszenia Rozkrzewia Wiary i Świętego Dziecięctwa redukują corocznie udzielane nam zasiłki; wspaniałomyślne dusze z Francyi, które od czasu do czasu nas wspierały, muszą z powodu prześladowania wspierać Kościół we własnym kraju, biedny zaś misyonarz z trwogą oczekuje dnia, w którym będzie zmuszony zniszczyć to, co z takim trudem zbudował.

Mamy obecnie 12 katechistów galwaskich i 16 pahuińskich, utrzymanie zaś każdego z nich kosztuje nas rocznie od 150 do 200 franków. Skąd będziemy odtąd czerpali tę kwotę? Staraliśmy się wprawdzie wytworzyć na miejscu jakiekolwiek źródło dochodów, lecz grunt tutejszy jest tak niewdzięcznym i jałowym, że kawa i kakao usychają, a nawet banany nie mogą zakiełkować. Cegielnia, założona przez O. Lejeune, dotąd jeszcze istnieje, ale jeżeli była prawdziwem dobrodziejstwem w chwili wznoszenia rozmaitych budynków misyjnych, to teraz stosunkowo bardzo mały przynosi nam pożytek. W kraju tym bowiem nikt porządnych nie buduje domów, na chaty zaś krajowców wystarcza drzewo.

Szkoła dla terminatorów rzemieślniczych oddaje nam wprawdzie pewne usługi, lecz rekrutowanie uczniów nie należy bynajmniej do rzeczy łatwych. I w tym względzie katechiści bardzoby się nam przydali, gdybyśmy mogli ich utrzymać.

Czyż będziemy więc musieli wyrzec się naszego zadania i patrzeć na stopniowy upadek zakładów misyjnych, wówczas właśnie, gdy tak pomyślnie mogłyby się one rozwijać?

Nie chcę się zastanawiać nad tak smutną hipotezą; chciałbym bowiem, żeby to była tylko hipoteza i dlatego, kochani Czytelnicy, za pośrednictwem Sodalicyi świętego Piotra Klawera zwracam się do was z ufnością i nadzieją. Misyonarze są waszymi delegatami w pogańskich krainach, dopomóżcie im więc do wykonania ich dzieła, które także jest dziełem Kościoła i... waszem.

J. Dubrouillet, C. S. Sp.
misyonarz apostolski.

Korespondencya misyjna.

Wikaryat apostolski Sudanu francuskiego.

(Kongregacya Ojców Białych).

Delikatność X. Wikaryusza apostolskiego. — Potrzeby jego chrześcijan. — Sąd jego o Sodalicyi św. Piotra Klawera.

Segou.

Po raz to pierwszy zapewne otrzymuje Pani wieści od Wikaryusza apostolskiego francuskiego Sudanu. Jeżeli tak długo nie odwoływał się on do wspaniałomyślności Czcigodnej Pani, to bynajmniej nie dlatego, żeby droga Jej Sodalicya, tak już popularna we wszystkich misyach afrykańskich, była nieznaną jeszcze piszącemu te słowa. Od dwóch lat już bowiem wydawane przez Sodalicyę czasopisma, pozwalają nam ocenić należycie, ile dobrego zawdzięczają Czcigodnej Pani liczne ogniska apostolstwa rozsiane na tak rozległym afrykańskim kontynencie. Nie należy również sądzić, żeby nasz wikaryat miał mniej potrzeb, niż inne. Ogromna ta misya, mająca przeszło dwa miliony kilometrów kwadratowych obszaru i licząca około sześć milionów mieszkańców, należy do najbardziej potrzebujących pomocy zakątków na kuli ziemskiej. Odległość jej od morza, utrudniona komunikacya, olbrzymie koszta przewozu, brak miejscowych źródeł dochodu, znaczna przestrzeń, dzieląca nasze stacye misyjne, ujemny wpływ islamu i fanatyzm wielu adeptów tej sekty, nie mówiąc już o przeszkodach, wynikłych ze źle zrozumianej, importowanej cywilizacyi, wszystko to czyni Sudan francuski jednem z pól apostolskiej pracy, najbardziej godnych troskliwości i opieki. Z wielu przeto względów miałem prawo zgłosić się do Czcigodnej Pani.

Wiadomo jednak Czcigodnej Kierowniczce Generalnej, że wszędzie niemal znajdują się ubodzy, wstydzący się żebrać, którzy dopóty ukrywają swą nędzę, dopóki nagląca potrzeba nie zmusi ich do wyciągnięcia dłoni z błagalną prośbą o pomoc. Wyznaję, że teraz właśnie znalazłem się w podobnem położeniu i z góry jestem przekonany, że Czcigodna Pani nie weźmie za złe mego wahania w odwołaniu się do Jej wspaniałomyślności.

Czy wolno mi teraz podać krótką statystykę naszej działalności? Postaram się ją przedstawić z całą prostotą, wystarcza ona bowiem, aby dać przybliżone pojęcie o naszych potrzebach. Obecnie w czternastu naszych stacyach misyjnych pracuje 36 misyonarzy i 18 zakonnic, liczymy zaś teraz w Sudanie 1.200 chrześcijan, a między nimi 500 krajowców, około 4000 katechumenów, 9 szkół z 500 uczniami, 9 ochronek ze 100 przeszło sierotami, 3 szpitale dla trędowatych, 4 szpitale dla innych chorych i 11 ambulatoryów.

Wszystkie prawie nasze posterunki w ostatnich dopiero latach zostały założone i dlatego ilość katechumenów przewyższa znacznie cyfrę chrześcijan. U murzynów dużo potrzeba czasu, aby się dać im poznać, zdobyć sobie ich zaufanie i wywołać wśród ludności prąd ku nawróceniu. Niema tu mowy o obfitym połowie dusz, o licznych, gremialnych nawróceniach, Pan Bóg bowiem powoli, po jednej przyprowadza do nas dusze biednych pogan. Dobro dokonywa się stopniowo, lecz trzeba je okupywać mnóstwem ofiar i poświęceń. Jednego dnia posuwamy się naprzód, a nazajutrz już się cofamy, ciągle zaś kroczymy wśród niezliczonych przeszkód, z któremi ustawicznie musimy walczyć. Corocznie wszakże skonstatować możemy pewien postęp w jakimkolwiek kierunku. Nowa polityka rządu francuskiego pod względem religijnym, zastosowana w koloniach, zmusiła nas do cofnięcia się na niektórych punktach; tu i owdzie musieliśmy zmodyfikować naszą taktykę, lub zmienić kierunek naszych usiłowań, lecz nie zatrzymaliśmy się nigdzie w ciągłym pochodzie naprzód.

Najdotkliwszym dla nas ciosem było odebranie nam dotychczasowych zasiłków, wypłacanych przez rząd naszym szkołom. Ufni w opiekę kolonialnego rządu, który z początku tak szlachetnie wspierał naukowe nasze zakłady, otwarliśmy stosunkowo znaczną ich ilość, a tymczasem nagle zabrakło nam pomocy, na którą zawsze dotąd mogliśmy rachować i przez to na barki nasze spadł większy, niż kiedykolwiek ciężar.

Bogu dzięki jednak, pozostały nam przynajmniej dusze, jak również pomoc szlachetnych i wspaniałomyślnych osób w Europie, które mając współczucie dla misyonarzy, pragną stać się dla nich narzędziem Opatrzności. W chwili, gdy misye zostały pozbawione dotychczasowego wsparcia, które podtrzymywało ich istnienie, Panią właśnie Bóg wybrał widocznie, aby zastąpić to, czego im zabrakło. Przedziwna Sodalicya św. Piotra Klawera w bardzo odpowiedniej chwili zjawia się na widnokręgu misyjnym. Czyż zaszczytna zachęta, jaką otrzymała ona od samego Chrystusowego Namiestnika, nie stanowi wymownego dowodu, że jest w tem palec Boży. Nie, Pan Bóg nie opuścił biednych naszych Afrykanów.

Chciej przyjąć, Czcigodna Pani, zapewnienie pokornej pamięci mej przed Bogiem i wyrazy najgłębszego szacunku.

Hipolit Bazin,
Wikaryusz apostolski.

Klisza Sodalicyi św. Piotra Klawera.

MATKA BOSKA DOBREJ RADY

(WIDOK OD FRONTU)

Dom macierzysty Sodalicyi św. Piotra Klawera, Rzym, via dell' Olmata 16.

Prefektura apostolska Kwango.
(Towarzystwo Jezusowe).

Kimpako, w czerwcu 1906 roku.

Cztery miesiące już upłynęły, jak zostałem uwiadomiony o jałmużnie tak wspaniałomyślnie mi ofiarowanej. Nie mogłem jednak dotąd dać odpowiedzi i to z tej prostej przyczyny, że dopiero w maju X. Prokurator misyi otrzymał kwotę wysłaną za pośrednictwem Stowarzyszenia Rozkrzewiania Wiary w Lyonie. Niech Pan Bóg stokrotnie wynagrodzi Czcigodnej Pani Hrabinie tę ofiarę i wszystkie kłopoty, które z miłości ku Panu Jezusowi ponosi dla ratowania biednych murzynów Afryki. Od października 1905 r. przybyło nam w Kimpako przeszło tysiąc katechumenów, których rząd Congo indépendant powierzył naszej opiece. Mamy władzę nad nimi aż do 25-go roku ich życia, t. j. do uzupełnienia wykształcenia ich religijnego i wdrożenia ich w życie chrześcijańskie pod naszem okiem nietylko jako kapłanów, ale także jako i ojców. W razie ucieczki z misyi rząd znowu ich do nas sprowadza *brachio Saeculari*, i poskramia ich niestałość i dzikość, z której chyba w następnych pokoleniach się wyleczą, gdy zasady wiary św., i tradycye i zwyczaje chrześcijańskie wyrugują z nich pogaństwo.

Sieroty nam poruczone w części zarabiają na swe utrzymanie, w części braki uzupełniamy jałmużnami, wydając miesięcznie w Kimpako około 400 franków, i trzy razy do roku dając kawał perkalu do okrycia, nadto dla okolicy Kimpako opłacamy katechistów w czterdziestu Fermes - Chapelles, co pochłania rocznie przeszło 2000 franków. Bolesna rzecz prosić o jałmużnę i proszącemu i tym, którym się naprzykrzamy, ale cóż robić! niema innego środka, jeżeli chcemy posuwać naprzód dzieło nawracania pogan do wiary św.

Powoli, powoli dźwigają się ci biedni murzyni ze swego upadku — widać i w naszem Kimpako poprawę na lepsze: chłopcy, sieroty nie uciekają z misyi, jak dawniej, chyba wyjątkowo; kradzieże i inne występki zmniejszyły się znacznie, do pracy mniejszy wstręt okazują, aniżeli pierwiej. Do nauki garną się i przykładnie zachowują się w szkole i w kościele; po nabożeństwie obowiązkowem niektórzy zatrzymują się na dalszą modlitwę przed Najświętszym Sakramentem lub ołtarzem Najświętszej Panny, a w maju z własnej inicyatywy pięknie przyozdobili obraz Najśw. Panny w szkole i w kościele, gałązkami palmowemi gustownie w łuk zgiętemi i udekorowanemi o żywych barwach kwiatami; po większej części z pola po pracy wracają z różańcem w ręku.

Gdyby nie wielka liczba stacyj posterunkowych, sąsiedztwo drogi żelaznej i faktoryi, i stąd styczność ze złymi często Europejczykami bałamucącą naszych chrześcijan katolików, katechumenów i pogan tutejszych: sądzę, że praca wydałaby bardziej pocieszające rezultaty wśród Bakongów, którzy uchodzą za szczep najniżej upadły w Kongo, a może i w Afryce całej. Ufamy, iż modlitwy Sodalicyi św. Piotra Klawera ściągną na czarne dzieci Bakongów błogosławieństwo Boże, i czytelnicy „Echa z Afryki“

otrzymają jeszcze z misyi kwangijskiej więcej pocieszających wiadomości, które da Bóg trochę czasu wolnego do pisania, nie omieszkam przesłać.

Proszę Czcigodną Panią o przyjęcie odemnie wyrazów najgłębszej czci i prawdziwej wdzięczności.

Uniżony sługa w Chrystusie

X. Józef Markiewicz, T. J.

Prefektura apostolska Wyższego Nigru.

(Misyonarze Lyońscy).

Assaba.

Jestem poprostu zawstydzony do najwyższego stopnia, że tak późno dopiero mogę podziękować Czcigodnej Pani za nadesłaną nam łaskawie całą pakę drobnych i pięknych rzeczy. Znalazły się w niej wspaniałe dary dla wszystkich bez wyjątku, a mianowicie: dla małych uliczników, dla naszych uczniów, dla starców, a nawet i dla trędowatych. W ich więc imieniu dziękuję serdecznie wszystkim szlachetnym duszom, które za pośrednictwem Czcigodnej Pani starają się wziąść udział w pięknem dziele rozkrzewiania Dobrej Nowiny. Tak mało niekiedy potrzeba, aby się zbliżyć do jakiej duszy i pozyskać ją dla Boga, aby zapewnić sobie wstęp do jakiegoś domu i zdobyć w nim aniołków dla nieba! Wiedzą o tem dobrze współpracownice i współpracownicy Czcigodnej Pani, znający wybornie słabą stronę biednych murzynów. Wraz z dzisiejszym listem przesyłam świadectwa Chrztów św., powierzonych Siostrze Arkadyi. Czcigodna Pani wie zapewne, że poczciwa ta Siostra znajduje się obecnie w Europie dla ratowania nadwątlonego zdrowia; ponieważ zaś w chwili jej odjazdu świadectwa nie były jeszcze gotowe, obiecałem więc przesłać je, o ile możności, jak najrychlej. Ze świadectw tych przekona się Czcigodna Pani, że w samej tylko Assabie ilość Chrztów św. jest stosunkowo dość znaczną. Ileż jednak dzieci, niestety, umiera bez tego Sakramentu, ponieważ nie dowiadujemy się we właściwej porze o ich chorobie, tudzież nie mamy dostatecznej ilości katechistów. Mam nadzieję, że w swej niewyczerpanej wspaniałomyślności i miłości bliźniego, Czcigodna Pani i o nas także będzie pamiętała; znając zaś Jej dobroć dla naszej biednej, a tak bardzo na współczucie zasługującej misyi, nie wątpię, że przedewszystkiem dzieci nasze nie będą zapomniane.

Praca misyjna pomyślnie się rozwija i na coraz szerszem odbywa się polu, ale, niestety, europejski nasz personal zmniejsza się z przerażającą szybkością, a brak środków materyalnych nie pozwala nam sprowadzić większej ilości naszych współbraci. Bez wątpienia zresztą czcigodny nasz Ojciec Prefekt donosił już Pani Hrabinie o postępach naszej misyi i jej nadziejach na przyszłość. Mnie więc przypadło jeszcze w udziale poświęcić krótką wzmiankę szpitalowi dla trędowatych pod wezwaniem św. Piotra Klawera. W ostatnich czasach ukończyliśmy budowę porządniejszej, niż przedtem, kaplicy, aby nieszczęśliwe żyjące te trupy mogły wielbić swego

Boga w lepiej nieco zamkniętem i odosobnionem schronieniu. Na uroczystość Matki Boskiej Różańcowej Wielebny O. Prefekt udzielił Sakramentu Bierzmowania sześciu tym nieszczęsnym istotom, reszta zaś śpiewała przy tem rozmaite religijne hymny ze swego codziennego repertuaru. Codziennie też rano i wieczorem na wzgórzu i nad brzegami rzeki rozbrzmiewają śpiewy biednych chorych, którzy wznoszą dłonie i serca ku niebu, aby zapomnieć o ziemskich swych cierpieniach. Modlą się oni za swych dobroczyńców małych i dorosłych, modlitwa zaś ich, jako cierpiących członków Jezusa Chrystusa musi być zapewne bardzo miłą Panu Bogu. Wszyscy byliby bardzo wdzięczni za odzież lub trochę bielizny. Ufamy opatrznościowej dobroci Czcigodnej Pani i nie wątpimy, że pośpieszy nam z pomocą, gdyż Afryka i Niger są zbyt drogimi Jej sercu, aby mogła o nas zapomnieć.

Chciej mię uważać, Czcigodna Pani, za swego oddanego i wdzięcznego sługę.

Ig. Hummel.

Drobne wiadomości misyjne.

Wielkie spustoszenie, wyrządzone przez burzę w Natalu. — Maritzburg, Seminaryum Najsłodszego Imienia Jezus. Otrzymujemy bardzo smutne wieści od Wiel. Siostry Maryi od Najśw. Serca, która pisała do nas co następuje:

„W wigilię uroczystości Wniebowstąpienia Pańskiego, okropna burza, połączona z gwałtownym wichrem, która trwała przez całą niemal dobę, wyrządziła w kolonii Natalu olbrzymie spustoszenie. Kościół misyjny i kilka innych budynków, wzniesionych z niewypalonych cegieł, z powodu braku środków pieniężnych na lepszy materyał budowlany, chylą się ku upadkowi, gdyż ściany ich zupełnie przesiąkły wodą i stały się prawie podobnemi do gąbki. Wewnątrz tych budynków woda płynęła strumieniami. Nadto wiatr zerwał dach cynkowy z jednego z najlepszych budynków i odrzucił go o 700 stóp stamtąd. Nasze Siostry i Wiel. O. Mayr, którzy przybyli do St. Augustin, myśleli, że to już koniec świata, tak dalece gwałtownym był huragan. Szczęściem jednak nikt przynajmniej z ludzi nie poniósł żadnego szwanku, dziatwa zaś wychowywana w misyi, nie miała innego zmartwienia oprócz tego, że wiatr rozwiał na wszystkie strony część zebranych przez nią zapasów żywności... Nadto dotknęła nas jeszcze inna próba, to jest choroba Wiel. O. Mayr'a, który, jadąc do chorego, spadł z konia i złamał sobie rękę."

Siostra Ste Foi, ze Zgrom. Sióstr Białych, pisała do nas z Marienbergu:

„Misyę w Marienbergu otacza kilka chrześcijańskich osad i mnóstwo wsi pogańskich. Łatwo więc byśmy mogły ściągnąć do naszej szkoły mnóstwo pogańskich dzieci, lecz większa ich część, niestety, nie ma nawet koszulki.

Wiedząc o tem, mali nasi przyjaciele z Igambe wpadli na świetny pomysł. Oto niektórzy z nich mają koszule z kory drzewnej, sięgające aż do kolan. Szczęśliwcy ci najprzód sami nas odwiedzili, później pożyczyli swych koszul towarzyszom, którzy po nich przyszli i tak wszyscy uczęszczają kolejno na lekcye w jednych i tych samych błogosławionych koszulach.

Nauczycielka jest zupełnie zadowoloną ze swych uczniów i uczennic, które z niej również zapewne są zadowolone, bo skoro po skończonej lekcyi otwiera im ona drzwi frontowe, wracają one natychmiast drugiemi drzwiami.

Starzy mężczyźni i kobiety uczą się również chętnie zasad świętej naszej wiary. Jeżeli nie mają chrześcijan w gronie swej rodziny, to umieszczamy ich w domach chrześcijańskich, gdzie korzystają z nauk i dobrego przykładu. Pewnego razu dwie z naszych Sióstr odwiedziły starą Mukajumę.

— Dzień dobry, poczciwa kobiecino — rzekły — gdzie są twoje dzieci?

— Na przechadzce.

— A ty, czy się uczysz katechizmu?

— Naturalnie, że się uczę — odparła, czyniąc jednocześnie znak krzyża św.

— Czy znasz także „Ojcze nasz?"

— Jakto? Myślisz, że ja kobieta mogłabym znać mężczyzn! — zawołała z oburzeniem.

Modlitwom Czcigodnej Pani kierowniczki i Jej gorliwej Kongregacyi polecam młodocianą naszą misyę w Marienbergu. Ośmielam się polecić ją również znanej mi wielkiej wspaniałomyślności Jaśnie Wielmożnej Pani. Kilka resztek jakichkolwiek tkanin pozwoliłoby nam uszczęśliwić mnóstwo naszych dzieci i zachęcić je do uczęszczania do szkoły, w której w ich sercach dobre zasiewamy ziarno. Z taką samą wdzięcznością będą przyjęte różańce, szkaplerze, krzyżyki, medaliki i obrazki, potrzebne dla naszych chrześcijan, jak również tabernakula, antypendya, tkaniny i rozmaite ozdoby, mogące posłużyć do upiększenia ubogich świątyń misyjnych."

Kronika Sodalicyi Św. Piotra Klawera.

Rzym. *Dnia 17 czerwca.* — Najprzewielebniejszy X. Biskup Spreiter, z misyjnego Zgromadzenia św. Benedykta, świeżo mianowany wikaryuszem apostolskim południowego Zanguebaru, raczył nas zaszczycić swemi odwiedzinami. Wkrótce Jego Przewielebność odjeżdża już do Afryki, aby zostać następcą ś. p. X. Biskupa Spissa i z pomocą Bożą podźwignąć z upaku zniszczone w znacznej części misye.

Dnia 20 czerwca ucieszył nas swoją wizytą X. Biskup Allgeyer, Wikaryusz apostolski północnego Zanguebaru. Towarzyszył mu Przewielebny Ojciec Shanahan, Wikaryusz apostolski południowej Nigeryi (Afryka zachodnia), następca znanego powszechnie ś. p. O. Lejeune. Misya ta należy do najciekawszych, a zarazem i najbardziej potrzebujących pomocy.

Dnia 24 czerwca odwiedził nas O. Ségala, Prefekt apostolski Gwinei francuskiej. Zdaje się, że zabójczy tamtejszy klimat wpłynął nader ujemnie na jego zdrowie.

Dnia 26 czerwca raczył nas odwiedzić przełożony misyj OO. Franciszkanów w Górnym Egipcie, O. Vincenzo Fracassini, długoletni korespondent naszego „Echa."

Wszyscy czcigodni ci misyonarze wyrażają dobroczyńcom najserdeczniejsze podziękowania i nowe swe prośby.

Filia w Tryeście. *Dnia 22 czerwca.* — Nader liczne zebranie niemieckie w naszej pracowni, z przemową W. O. Volbert'a T. J.

Dnia 27 czerwca. — Dzisiaj miałyśmy ostatnie włoskie zebranie zelatorów z przemową X. H. Mioni.

Filia w Pradze. *Dnia 25 czerwca* przybyła tu nasza Czcigodna Generalna Kierowniczka, aby odwiedzić naszą filię i porozumieć się z Wielebnym ks. redaktorem czeskiego „Echa", który z takiem poświęceniem i zaparciem się siebie pracuje dla naszego dzieła. Postanowiono jak najrychlej, o ile możności, powiększyć naszą filię, ponieważ czcigodny ks. redaktor ugina się prawie pod ciężarem pracy.

Biuro ekspedycyjne w Steyr. Z Pragi udała się Czcigodna nasza Generalna Kierowniczka przez Linc do Steyr, gdzie oddawna już nasze „Echo“ z zajęciem bywa czytane Ks. proboszcz Strobl przyjął chętnie propozycyę naszej Generalnej Kierowniczki co do urządzenia zebrania w uroczystość ŚŚ. Apostołów Piotra i Pawła. Pomimo deszczu piękna sala Kasyna była do połowy zapełnioną, kilku kapłanów zaszczyciło to zebranie swoją obecnością, niektórzy zaś wierni zelatorzy odbyli nawet w tym celu dość daleką pieszą wędrówkę. Ks. proboszcz miejscowy zagaił posiedzenie kilkoma słowy zachęty, poczem Czcigodna nasza Generalna Kierowniczka wygłosiła wyczerpujący odczyt o swojem dziele i o pomocniczej pracy dla Afryki w ogólności. Następnie O. Karol Friedrich T. J., ze znanej naszym czytelnikom misyi w Zambezie, mówił o potrzebach misyj, wyrażając się zarazem z jak największem uznaniem o Sodalicyi i jej działalności. Słowa jego, oparte na wieloletniem doświadczeniu, wywarły na słuchaczach głębokie wrażenie i wszyscy zdawali się bardzo zadowolonymi z całego przebiegu zebrania.

Czcigodna nasza Generalna Kierowniczka nie opuściła jednak Steyr, nie postarawszy się wprzód o utrwalenie i zużytkowanie obudzonego dla misyj współczucia. Natychmiast bowiem utworzonem tam zostało biuro ekspedycyjne, do którego prenumeratorzy i ofiarodawcy mogą odtąd się zwracać. Nadto oglądała również aparaty kościelne, sporządzone przez panie ze Steyr pod przewodnictwem baronowej L. Handel, których wystawa będzie w jesieni.

Salzburg. *Dnia 2 lipca* przybyła nakoniec Czcigodna nasza Generalna Kierowniczka do naszego rodzinnego niby ogniska i udała się nazajutrz rano do Maria-Sorg, gdzie całe grono duchownych córek od roku już oczekiwało z upragnieniem powrotu swej Matki. Wesoło powiewały chorągwie z domu Maryi, zielone zaś wieńce jodłowe świadczyły o niezwykle radośnej uroczystości. Z sercem przejętem wdzięcznością odśpiewałyśmy potem wszystkie pieśń pochwalną i dziękczynną przed Przenajświętszym Sakramentem. *M. d'E.*

Filia w Monachium. *Dnia 17 czerwca.* — Dzisiaj miałyśmy w kancelaryi ostatnie w tym sezonie zebranie miesięczne, w którem znaczna ilość osób wzięła udział. Przewielebny X. Beneficyat Luther mówił o tajemnicy miłości, Przenajświętszym Sakramencie Ołtarza.

Filia w Wiedniu. *Dnia 1 lipca* w dzielnicy Ottakring odbyło się przedstawienie dramatu: „Głód w Afryce“, które i tym razem, dzięki uprzejmemu współdziałaniu wybornie wyćwiczonych dyletantek, nic nie pozostawiało do życzenia, zaciekawiło zaś i pozyskało dla misyj afrykańskich pewną część publiczności, która dotychczas obcą była dla Sodalicyi. Niemało przyczyniła się do tego wstępna przemowa Msgra Heidenreicha o pełnej poświęcenia walce misyonarzy z trwającem jeszcze ciągle niewolnictwem. Przewielebny X. Unterhofer był również łaskaw nadmienić kilkoma słowy w przemowie końcowej o organizatorce tego przedstawienia, to jest o Sodalicyi.

ODCINEK.

Z DZIEDZINY UCZUĆ MISYONARZA.

Podwójnie się cieszę, pisząc ten artykulik dla „Echa z Afryki“, najprzód dlatego, że mogę tym sposobem złożyć skromny hołd pięknej Sodalicyi św. Piotra Klawera, a powtóre, że przynajmniej myślą i sercem przeniosę się choćby na chwilę do drogich mych murzynów w Kongo.

Czy mam opisywać wspaniałe podzwrotnikowe lasy i zamieszkujących je dzikich krajowców, uciążliwe podróże i niebezpieczeństwa, właściwe życiu misyonarza, lub cierpienia i pociechy, towarzyszące apostolskim jego wycieczkom? Zaiste, znalazłoby się dużo ciekawych szczegółów w tej mierze, ale nie mogę się zdobyć na ich skreślenie. Przejęty do głębi jednem z najdroższych mi wspomnień z czasów mego pobytu w Afryce, nie mogę się oprzeć pokusie poświęcenia choćby króciutkiej wzmianki kumuś, kogo tam bardzo kochałem.

Tego kogoś spotykałem nader często w moich podróżach po Afryce, dotąd jeszcze, niestety w znacznej części barbarzyńskiej. Wszędzie znajdowałem go opuszczonego pomimo jego słabości, dręczonego pomimo niewinności, sprzedawanego, kupowanego, skazanego zawsze na życie bez nadziei i pociechy. Zabierałem go ze sobą, żywiłem z waszych jałmużn, okrywałem go odzieżą, sporządzoną, szanowne Panie, waszemi litościwemi rączkami, oraz wpajałem mu w duszę pocieszającą naukę Jezusa Chrystusa. Dzięki temu stał się on dobrym, szczęśliwym, szczęście zaś jego stanowiło pociechę dla serca misyonarza.

Tym przyjacielem, którego całem sercem kocham i któremu chciałbym poświęcić resztę mego życia, jest mały niewolnik w Kongo.

Pewnego razu wracałem z misyi w Nowej Antwerpii, gdy na wązkiej, leśnej ścieżce spotkałem sześcioletniego murzynka, tak wynędzniałego i wycieńczonego, że zaledwie mógł się utrzymać na wychudłych, chwiejących się nóżkach.

— Jak się nazywasz? — zapytałem.

— Mboloko.

— Dokąd idziesz?

— Do mojej wioski.

— Gdzież jest twoja wieś?

— Nie wiem.

— A gdzież są twoi rodzice?

— Powiedziano mi, że umarli.

Biedne dziecię! Opuszczony przez swego właściciela, jak zbyt słaby i niezdolny do pracy, mały Mboloko musiał uciekać i szukał swojej wioski. Byłby z pewnością padł z wycieńczenia i zakończył życie w tej podróży, gdybym dzięki widocznemu zrządzeniu Opatrzności nie spotkał go przypadkiem.

— Chodź ze mną — rzekłem — w mojej wiosce będzie ci dobrze. Za powrotem do misyi, postarałem się przedewszystkiem, aby go umyto i nakarmiono Z jakim apetytem biedny chłopak zajadał chikwangi i banany! Cóż to była za uczta dla nieszczęśliwego dziecka, które niejednokrotnie musiało zaznać głodu!

W kilka dni później Mboloko odzyskał siły i znikł niepostrzeżenie. Nie wiem już, jak i kiedy spotkałem go znowu na jakiemś pustkowiu, również wycieńczonego, jak za pierwszym razem. Przyprowadziłem go do misyi, poleciłem otoczyć jak najtroskliwszą opieką, a jednak pomimo tego wkrótce znowu uciekł. Wprawdzie nie mogło mu być nigdzie tak dobrze, jak w misyi, ale biedny chłopak myślał zapewne, że powinien wrócić do jakiejś wymarzonej rodzinnej wioski, dawnej siedziby swoich rodziców, swego plemienia. Pragnął tam dotrzeć za jakąbądź cenę i dopiero wtedy odpocząć. Uciekał więc, drobnemi nóżkami, uginającemi się prawie pod ciężarem chudego ciała, szedł coraz dalej, a dalej, przez lasy i góry, wiedziony jednem, jedynem pragnieniem ujrzenia rodzinnego zakątka. Zawsze jednak Anioł Stróż doprowadzał go do misyonarza; zawsze, dzięki cudownemu zrządzeniu Opatrzności, spotykałem go na mojej drodze i zabierałem do misyi.

Pewnego wieczoru usłyszałem pukanie do drzwi. Zacząłem więc baczniej nadsłuchiwać i po chwili uszu moich doleciało nieśmiałe wołanie dziecka: „Sango!“ (Ojcze!) Otwieram, przedemną stoi Mbolako. „Ojcze — mówi — boję się, chciałbym tu spocząć w twoim domu“ — szepce biedny chłopak. — Z wyrazu jego oczu widzę, że chwile nieszczęślliwego są już policzone. Bogu dzięki, że już poprzednio go ochrzciłem. Kazałem mu więc położyć się na macie, w moim pokoju, okryłem go ciepłą kołdrą i dałem mu kapłańskie, a zarazem ojcowskie błogosławieństwo, poczem Mboloko zasnął, aby się już więcej nie obudzić. Tym razem znalazł prawdziwą swą ojczyznę, dusza jego bowiem przeniosła się do raju!

W Nowej Antwerpii mieliśmy czterech takich małych niewolników, wydartych z rąk Arabów przez dzielnych naszych oficerów, lub wykupionych i zabranych przez misyonarzy. Były to sieroty; misyonarz więc stał się ich ojcem; biedne dzieci nie miały odzieży, więc litościwe panie jej dostarczyły, a chociaż przedtem nieraz bywały głodne, teraz jednak jałmużny otrzymywane od chrześcijańskiej Europy, pozwoliły im zapomnieć o dawnym niedostatku. Gdy biedni ci chłopcy nabawili się jakiej choroby, Siostra misyonarka pielęgnowała ich i opatrywała im rany. Napotykając dawniej na każdym kroku tylko szorstkość i okrucieństwo, stali się nieśmiałymi i nieufnymi, teraz zaś radość pełna ufności maluje się w ich oczach. Dawniej byli ciemnymi i nie mieli pojęcia nawet o najniezbędniejszych rzeczach, teraz zaś uczą się

codziennie w szkole, w pracowniach, lub w rezydencyi misyjnej, dokąd przychodzą na lekcye katechizmu. Dawniej byli poganami, teraz zaś woda Chrztu św. uczyniła ich już chrześcijanami, dziećmi prawdziwego Boga i dziedzicami raju. I oto w tych szlachetnych z natury sercach rozwija się najpiękniejszy kwiat chrystyanizmu, t. j. miłość bliźniego, spokój zaś opromienia ich twarze. Zdaje się on jakby uzupełniać tę jasność, jaką promienne afrykańskie słońce zlewa na misyę, na jej długie palmowe i bambusowe aleje, na jej białe domki, oraz szerokie i regularne ulice, na których 400 naszych murzynków skacze, śmieje się i śpiewa.

Mamy dziś naprzykład czwartek, dzień wolny od lekcyj dla wszystkich naszych uczniów. Po katechizmie i lekcyi śpiewu, cała gromadka naszych dzieci, podobna do wesołych ptasząt, wychodzi z pokrytej słomą kaplicy, śpiewając chórem *Kyrie* lub *Salve Regina*. Następnie wszyscy biegną ku rzece, płynącej w pobliżu misyi i wskakują do licznych pirogów, przytwierdzonych u brzegu.

W nagrodę za swoją pilność poczciwi chłopcy dostali wędki, ponieważ zaś znają na rzece wszystkie miejsca, obfitujące w ryby, udali się więc na ich połów. Co za rozkosz! Radośne ich okrzyki rozbrzmiewały na całej rzece, nagle jednak, jakby na dane hasło, zapanowała cisza, poczem wszyscy jednogłośnie zaczęli się modlić: „O liina li Sango, li Moana, li Spiritu Mosanta, Amen. Maria losaco... etc. Bangelu Babateli bobatelaka bitu. O liina li Sango...“ [1]) etc. Rzeka bowiem jest głęboką i niebezpieczną; krokodyle czyhają na każdym niemal kroku, to też nie dziw, że mali nasi wierni polecają się opiece Najświętszej Panny i Aniołów Stróżów.

Po skończonej modlitwie rozlega się miarowy plusk wioseł, lekkie pirogi mkną po przezroczystej wodzie, mali zaś rybacy, śpiewając kongijskie barkarole, rozpraszają się na wszystkie strony Zdaleka ojcowskim wzrokiem śledzi ich misyonarz, siedzący nad brzegiem w cieniu drzewa.

Po południu pirogi wracają do misyi. Na twarzach dzieci maluje się zadowolenie, jedni drugim z dumą i radością pokazują swą zdobycz, lecz natychmiast po wylądowaniu wszyscy zwracają się do jakiegoś koszyka i składają w nim po jednej jak najpiękniejszej rybie. Cieszą się z powodu obfitego połowu, lecz nie zapominają o swych towarzyszach, których choroba zatrzymała w szpitalu. Chociaż sami są ubodzy, umieją już jednak wspierać uboższych od siebie.

Jedenastoletni murzynek, imieniem Mbalauga, straciwszy ukochanego towarzysza, pragnął dać na Mszę św. za spokój jego duszy. Za Mszę św. jednak trzeba wręczyć Ojcu, pielęgnującemu chorych, 50 *mitakos* [2]), Mbalauga zaś nie miał ani jednego. Atoli miłość bliźniego

---

[1]) W Imię Ojca i Syna i Ducha Świętego, Amen. Zdrowaś Marya i t. d. Aniołowie Stróżowie, brońcie nas. W Imię Ojca i t. d.

[2]) Kawał drutu miedzianego, używanego zamiast monety.

zawsze bywa przezorną w wyszukiwaniu odpowiednich środków dla osiągnięcia swego celu. Podczas rekreacyj i w dniach wolnych od lekcyj, Mbalauga zabrawszy ze sobą pożyczoną siekierę, udaje się do lasu. Tam wdrapuje się na najwyższe palmy i ścina ogromne grona kokosowych orzechów, które sprzedaje w sąsiednich wioskach. Po trzytygodniowej takiej pracy, przewyższającej niemal dziecięce jego siły, przychodzi do mnie i mówi: „Ojcze, chciej odprawić Mszę św. za mojego przyjaciela Mbwita; oto trzydzieści *mitakos,* bo więcej zebrać nie zdołałem. Brakuje wprawdzie dwudziestu, lecz dodam jeszcze białą tkaninę, zupełnie nową, którą mi dałeś, Ojcze, w dniu mej pierwszej Komunii świętej.“

Czy rozumiecie teraz, dlaczego misyonarz kocha tak bardzo murzyńskie dzieci?

Jeden z misyonarzy w Scheut.

Odpusty zupełne,

które w miesiącu wrześniu mogą dostąpić członkowie i zelatorzy Sodalicyi św. Piotra Klawera:

Dnia *9 września,* jako w uroczystość św. Piotra Klawera, Patrona Sodalicyi.

Dnia *21 września,* w uroczystość św. Mateusza, Apostoła.

Dnia *24 września,* w uroczystość Matki Boskiej od Wykupu niewolników.

Warunki: Godne przyjęcie św. Sakramentów Pokuty i Ołtarza, nawiedzenie kościoła, modlitwa o rozkrzewienie wiary i na intencyę Ojca św.

---

300 dni odpustu za każdy raz, jeżeli członek Sodalicyi weźmie udział ze sercem skruszonem w nabożeństwie trzydniowem, odprawionem przed uroczystością św. Piotra Klawera (9 września).

Zamknięcie redakcyi 3 lipca 1906.

Wydawca: Sodalicya Św. Piotra Kl. Redaktor odpowiedzialny: *Zofia Popielówna.*

W Krakowie. — Czcionkami drukarni „Czasu.“

p. R. Zybinko 50 kop., małe datki razem 4 rb. 10 kop., p. T. Awzrej 1 rb., p. M. Klecko 50 kop., p. Sienkiewicz 50 kop., p. A. Bogardowicz 40 kop., p. Z. Gryzynowicz 50 kop.. p. Miczecka 50 kop., p. Trasymowicz 50 kop., p. W. Kiryłowicz 50 kop., p. K. Kiryłowicz 50 kop.; przez p. J. Radziewicza: p. M. Dawidowicz 2 rb., p. J. Mackiewicz 3 rb., p. J. Horst 1 rb.; przez p. Kóskę: p. Franciszek 2 kor., p. Jan 2 kor., p. Fr. Kóska 2 kor., p. Kost 1 kor., zbiorowo 1 kor. 50 hal.; przez jener. Zadarnowską: ks. S. Kowalski 1 rb.; p. Tranczukowa 2 kor.; przez p. K. Martinka: Mizia P. 1 kor., p. Wojnar 1 kor., p. Roik 50 hal., p. E. Sikora 1 kor. 80 hal., p. K. Martinek 1 kor. 2 hal., N. N. 1 kor.; z Lublina 31 rb.; zebrane przez p. W. Ostaszewską 18 rb.; p. Z. Czarnobej od siebie i zebrane w Słonimie 12 rb.; N. N. z Racib. 17 mk.; ks. S. R. 1 rb. 25 kop.; hr. S. Starzeńska 10 kor., ks. N. S. 3 rb.; przez p. Mrachacz: p. J. Kosielek zebrane 126 mk., p. K. Kołodziej 24 mk. 30 fen.; przez p. Z. Sławińską: p. E. Reiss 3 rb.; przez p. R. Reinbold 18 mk. 50 fen.; zebrane przez p. N. Eiselt 14 kor. 88 hal.; przez p. A. Porębską 5 kor. 60 hal.; przez p. J. Brzezińskiego: p. J. Brzeziński 1 rb., p. M. Tfeffer 1 rb., p. Kowalska 20 kop., p. Bocheńska 30 kop., p. Sikorska 20 kop.. p. Czarnecki 15 kop., p. Dąbrowska 10 kop., p. Hoyer 35 kop., p. Sikorska 10 kop., p. Szulakowski 20 kop., p. Zasempa 20 kop., p. Drzewiecki 12 kop., p. Cieplucha 20 kop., p. Karwacki 20 kop., p. Stempniak 20 kop., p. Hanke 10 kop., p. Cyran 10 kop., p. Bednarek 10 kop., p. Kil 20 kop., p. Świtalski 10 kop., p. Matczak 20 kop., p. Wasilewski 10 kop., p. Ojrzanowski 10 kop., p. Wiankowski 13 kop., p. Marcinko 15 kop., p. Tuszyński 10 kop., p. Stybner 10 kop.; przez p. A. Schipetzkiego: p. A. Dworzak 3 mk., p. A. Schipetzki 1 mk. 20 fen.; p. Z. Chrząszczewska 3 rb.; przez p. Nenyczko 4 kor. 20 hal.; p. St. Burnejko 12 rb.; przez p. M. Łukaszewicz: zebrane przez p. M. Zachorską 5 rb., przez p. Kaczyńską 4 rb., p. Bohdanowicz 2 rb., p. Ilcewiczówna 1 rb., p. K. Hajdukowicz 1 rb. 20 kop., ks. Oborowicz 1 rb. 30 kop.; przez p. Drynzel 1 rb. 76 kop., p. Walicka 20 kop.; przez p. J. Wilamowicza 10 rb.; hr. J. Butler 25 rb.; ks. J. Kindzul 10 rb.; przez ks. J. Kindzula: p. W. Samusz 1 rb., p. A. Samusz 1 rb., p. A. Kozłan 1 rb., p. M. Kozłan 1 rb., p. P. Dyrwan 1 rb., p. M. Dyrwan 1 rb., p. A. Ławrynowicz 1 rb., p. J. Rancan 1 rb., p. N. Gasperowicz 1 rb., Rundauska parafia 7 rb., p. G. Zabiniakowa 1 rb., p. T. Zabiniakowa 1 rb., Brodairska parafia 8 rb., p. W. Józefowicz 1 rb., p. J. Józefowicz 1 rb., p. D. Kindzul 1 rb., p. E. Stafecki 50 kop., p. M. Kalwa 30 kop., p. R. Marnawz 20 kop.; Mlle de Riesenkampf 55 lirów = 52 kor. 80 hal.; przez p. Kunińskiego 8 rb. 25 kop.; przez p. Z. Pieńkowską 10 rb.; przez p. W. Grochowskiego 1 rb. 75 kop.; p. A. Ginejtis 2 rb. 53 kop.; przez p. A. Ginejtisa: p. St. Żulis 1 rb., od różnych osób 2 rb. 47 kop.; p. Ociepka 3 mk. 18 fen.; przez p. Ociepka: p. P. Bujocek 3 mk., p. J. Bujocek 1 mk., p. M. Shnora 1 mk., p. T. Wojcik 1 mk., p. Matysek 1 mk., pp. J. i A. Mürcik 1 mk., pp. J. i M. Kocur 1 mk., pp. Józ. i Jul. Walczyk 1 mk., pp. R. i M. Porada 1 mk., p. Kołodziej 1 mk., p. Maruścik 1 mk., p. K. Lubos 50 fen., p. S. Koszyk 50 fen., p. J. Fulcik 50 fen., p. L. Radlański 50 fen., p. S. Woshniok 50 fen., p. J. Radlańska 50 fen., p. M. Karmańska 50 fen., p. N. Karmański 50 fen., p. J. Kaintok 50 fen., p. J. Matysek 50 fen., p. M. Koss 50 fen., p. A. Kuna 50 fen., p. P. Lapok 50 fen., p. J. Nowak 50 fen., p. Bartosik 30 fen., p. Sobos 50 fen., p. Myśliwczyk 50 fen., p. Cernecki 10 fen.; p. Hahulski 50 fen., p. Przykuła 40 fen., p. Libowska 20 fen., p. Hahulski 20 fen., pp. Sroba 50 fen.

Dla trędowatych: przez p. A. Schipetzkiego: p. J. Banik 60 fen., p. Fr. Lorch 1 mk.

Dla chorych: przez p. O. Staniewicz: pp. Jozafata, Anna i Franciszka 3 rb.; p. St. Burnejko (dla dotkniętego długą chorobą biednego misyonarza) 2 rb.

Dla Sióstr misyjnych: p. St. Burnejko 2 rb.

Na wykup niewolników i dzieci murzyńskie: p. Al. Batko 1 rb.; p. O. Staniewicz 1 rb.; przez ks. N.: p. Schodowska 5 rb., na potrzeby **chrześniaka** Franciszka Schodowskiego 10 rb.; p. H. B. na ochrzczenie trzech murzynków z nadaniem imion: **Jan Kanty, Jadwiga i Marya Teresa** 72 kor.; przez p. Fr. Staier: N. N. 1 mk.; przez p. Bielakównę 3 mk.; p. S. Burnejko 2 rb.; przez ks. W. Antanaitisa 6 rb.

Na katechistów: p. St. Burnejko 2 rb.

Na chleb św. Antoniego: p. Lipczyńska 1 rb.; przez p. A. Aleksandrowicz: p. Ihnatowicz 1 rb., p. B. Mucharski 1 rb., p. Aleksandrowicz 1 rb.; p. M. Bocek 1 kor.; przez p. W. Ostaszewską: p. Blusiewicz 50 kop., pp. Jastrzębska i Święcka 1 rb., p. Anna od różnych osób 1 rb. 60 kop., p. E. Chojnowska 50 kop., SS. Benedyktynki 50 kop., p. B. Szelugowski 2 rb., p. Żurawska 50 kop., p. Emilit 20 kop., p. T. Zygmunt 50 kop., p. Choiński od różnych osób 1 rb. 60 kop., p. Romanowska 1 rb. 50 kop., p. Moszyńska 55 kop., p. K. Szulc 1 rb. 20 kop., p. Zyzowska 50 kop., p. Jastrzębska 50 kop., p. Dębkowski od różnych osób 4 rb.; przez ks. N. S.: C. P. 2 rb. 30 kop., ks. N. S. 2 rb. 70 kop.; p. F. Staier 63 mk.; p. Z. S. 1 rb.; p. J. Kotzian 1 mk.; p. St. Burnejko 2 rb.; ks. Tarwid 2 rb. 75 kop.; p. A. Pieńkowska 6 kor.; skarbonka św. Ant. 8 kor. 28 h.; p. J. Wilamowicz 1 rb.

Grosz św. Piotra Klawera dla Afryki: p. J. Młyniec 1 kor.; p. A. Aleksandrowicz od zbieraczek i uczestników 4 rb.; p. R. Szopa 1 kor.; p. K. Martinek 1 kor. 70 hal.; p. J. Greń 2 kor. 10 hal.; p. J. Garczyński 3 mk. 55 fen.

Liga dzieci dla Afryki: p. J. Młyniec 80 hal.; p. M. Szeleżnikówna 1 kor. 10 h.; przez Grzesia Straszewskiego 2 kor. 10 hal.; p. Kl. Victorin 24 hal.

Dla OO. Jezuitów na Madagaskarze: dla O. Beyzyma: ks. N. S. 2 rb.

Dla Liońskiego Stowarzyszenia misyjnego: dla O. Rousselet na dzwon: p. K. Niezabitowska 12 kor.; dla **O. Piotin na dzwon:** przez p. A. Gawrońską: N. B. A. 50 mk.

Dla Sióstr Opatrzności Boskiej na Madagaskarze: dla S. J. Berchmans (na głodne dzieci) p. K. Niezabitowska 12 kor.; przez p. A. Gawrońską: N. B. A. (na budowę domu) 50 mk.

Na Sodalicyę św. Piotra Klawera: przez OO. Redemptorystów z T...... 4 kor.; przez p. Stablewską: za pośrednictwem ks. prob. Wiśniewskiego od parafianki N. N. 50 mk.; hr. Ant. Potocka 10 kor.; przez p. Fr. Staier: pp. J. i P. Wallach po 2 mk., p. J. Mucha 2 mk., p. E. Latusek 2 mk., pp. P. i W. Konik po 2 mk., p. J. Herys 2 mk., N. N. 2 mk., p. A. Sobek 2 mk., p. J. Konik 2 mk. — *Datki zelatorskie:* S. M. 2 kor., p. E. Kokar 1 rb. 70 k., p. M. Lewicka 2 kor, p. J. Porwolik 2 mk., p. M. Kadenowa 2 kor., p. W. Wyhowska 2 kor. 52 hal., p. M. Zarębska 2 kor., ks. Rogoziński 2 kor., p. H. Tylko 2 kor., p. Grudzińska 2 kor., p. Goyska 2 kor., p. D. Mokiewicz 1 rb., p. S. Mokiewiczowa 1 rb., p. St. Mokiewicz 1 rb., p. M. Mokiewiczówna 1 rb., p. Wal. Mokiewiczówna 1 rb., Hania Mokiewiczówna 1 rb., p. A. Hymn 1 rb., p. M. Kropielnicka 1 rb, p. J. Liżewska 1 rb., p. St. Ramatowska 1 rb., p. B. Gedrojć 1 rb., p. M. Bronowicz 1 rb., p. K. Filipinko 1 rb., p. L. Holewiński 1 rb., p. B. Szelugowski 1 rb., p. A. Sitarska rb., p. J. Pęcek 1 rb., p. K. Dzwonkowska 1 rb., p. J. Jaskowska 1 rb., p. Chmielewska 1 rb., pp. Gabryela, Helena, Walerya i Katarzyna Starczewskie 8 kor., p. W. Zmiówna 2 kor., p. A. Roussillon 2 kor., p. P. Piotrowska 1 rb., p. A. Hejbowicz 1 rb., p. Z. Sławińska 1 rb., ks. A. Volkmer 3 rb., p E. Reiss 1 rb, p. P. Załuski 1 rb., p. R. Załuska 1 rb., p. B. Załuska 1 rb., p. P. Hojko 2 mk., p. J. Hojko 2 mk., p. M. Hojka 2 mk, p. M. Rzyczniak 2 mk., p. Fr. Słupik 2 mk., p. M. Polaczek 2 mk., p. J. Frycz 2 mk., p. J. Leśnik 2 mk.; p. J. Wilamowicz 1 rb.

Ogólna suma datków nadesłanych	z Austryi	kor. **589·83**
„ „ „ „	z Królestwa i Rosyi. .	rb. **1298·97**
„ „ „ „	z Niemiec	mk. **678·37**

Nadesłane przedmioty:

P. St. Kozłowska: atłas fioletowy na ornat; przez ks. Rejowicza T. J: cingulum jedwabne; p. M. Budziłłowicz: koronkę do obrusa ołtarzowego; przez p. A. Porębską: p. A. Przybyłowska obrus na ołtarz; pp. Starczewskie: 5 koszul, 2 kaftaniki, jedwabna chusteczka, lorneta, sztuciec składany, maszynka do gotowania, waga kuchenna i drobiazgi; z Warszawy: różańce i złożone marki; p. J. Gnutkiewicz: obraz religijny; przez p. M. Łukaszewicz: bielizna używana; jen. Odachowski: płótna 10 arsz., guziki błyszczące, szkaplerze, różańce, medaliki, marki zużyte i t. d.; p. Grudzińska: broszkę i kolczyki srebrne; p. Pilarowa: broszkę i kolczyki; p. Kłosowska: drobiazgi, marki; p. Jasińska: obraz religijny.

Poleca się modlitwom:

Intencye wszystkich członków, zelatorów i dobroczyńców misyj i Sodalicyi świętego Piotra Klawera, również prenumeratorów „Echa." **Szczególne intencye:** N. N. siebie i chorą dziewczynkę; N. N. poleca jednego kapłana; ks. N. S. poleca siebie, całą parafię i drogie osoby; szpital ... [illegible]

Wiele kropel wydrąża kamień!

Nie z milionów bogaczy żyją misye,
ale z szelągów ubogich.
Dlatego wy, mniej uposażeni, przystępujcie
do pobocznego dzieła Sodalicyi św. Piotra Klawera, zwanego

Groszem Klawera dla Afryki.

Własność Sodalicyi św. Piotra Klawera. Przedruk wzbroniony.

Składka miesięczna wynosi **5 halerzy.**

Każdy uczestnik przy uiszczeniu pierwszej opłaty otrzymuje piękny obrazek i medalik św. Piotra Klawera.

Kto bierze składki od 20-tu uczestników, zbiera od nich opłaty miesięczne i posyła je co miesiąc Sodalicyi, zostanie przyjętym na

zbieracza.

Kto zaś zbierze opłaty od wszystkich zbieraczy w jakiejś miejscowości, w której niema jeszcze ani kancelaryi, ani filii Sodalicyi, zostanie przyjętym na

arcyzbieracza.

Bliższe szczegóły mieszczą się w odnośnych statutach. Można ich żądać od filii **Sodalicyi** w **Krakowie, ul. św. Anny 4.**